

Kunskapsöversikt

Denna kunskapsöversikt är avsedd att ge en kortfattad orientering av kunskapsläget inom särskolan och ligga till grund för avgränsningar och inriktning i kvalitetsgranskningsprojektet **Undervisningen i särskolan**. Den gör inte anspråk på att vara fullständig.

Inledning

Även om det i utvärderingar av särskolan lyfts fram att elever i allmänhet trivs bra och föräldrar är nöjda med utbildningen så framkommer att det finns problem runt denna skolform. Det handlar exempelvis om att lärare som tidigare arbetat inom landstingets verksamhet kan ha större fokus på omsorg än lärande, och att lärare generellt inte alltid har kunskaper om de olika förutsättningar och behov som särskolans elever har. Särskolan har dessutom haft ett markant ökande elevunderlag under de senaste åren vilket också breddat variationen av inlärningsnivåer som skall mötas av lärare och skola.¹

I ett antal avhandlingar och rapporter från senare år finns undersökningar som behandlar särskolan utifrån faktorer som elevernas delaktighet i sin utbildning och olika exempel på särskolepedagogik.² Det finns också ett antal studier på kandidat- och magisternivå som lyfter fram frågor kring undervisning och olika arbetssätt i särskolan, med fokus på exempelvis läs-, skriv- och matematikinläring.³ En gemensam bild i alla dessa studier är att särskolans undervisning varierar stort både gällande metoder och innehåll.

Studierna tyder på att det finns vissa brister i kvaliteten främst i fråga om hur metoder och innehåll är kopplade till läroplanernas och kursplanernas mål. Men framförallt är det tydligt att det saknas fördjupad kunskap om hur undervisningen i särskolan kopplas till de läroplans- och kursplanemål som ska ligga till grund för lärandet.

Skolverkets rapport *Kvalitet i särskola – en fråga om värderingar* pekar på kopplingen mellan kommunaliseringen av särskolan och den brist på kunskap och kompetens man funnit inom skolformen. Bristerna som lyfts fram har funnits både på kommunnivå och bland lärare och rektorer. Rapporten visar att kommunaliseringen ledde till att fler lärare och rektorer utan erfarenhet av undervisning i särskolan, nu hade fått ansvar för denna. Ansvaret för att undervisningen utgår från läroplan och kursplaner ska ligga hos rektorn som därför måste vara väl insatt. Studien visar dock att rektorerna inte alltid kände till styrdokumentet, vilket ledde till att lärarna fick ta hela ansvaret över undervisningen. I rapporten konstateras vidare att det var vanligt att skolorna saknade undervisningsstrategier, dvs. val av pedagogiska metoder och innehåll, vad man som

¹ Se t.ex. Skolverket (2001a och 2007). Se även Szönyi (2005) som bland annat problematiserar målbeskrivningar i grundsärskolan.

² Blom (2001, 2003), Frithiof (2007), Berthén (2007).

³ Se exempelvis Kvist (2006) om särskolans undervisning, Wittboldt (2008) om läs- och skrivinläring i särskolan eller Röllike & Samuelsson (2006) om matematikundervisningen i särskolan.

lärare vill åstadkomma och hur. Istället styrdes undervisningen ofta av kortsiktiga lösningar.⁴

I slutbetänkandet från Carlbeckskommittén *För oss tillsammans. Om utbildning och utvecklingsstörning*⁵ står frågor om olikhet, inkludering, elevinflytande och delaktighet i fokus.⁶ Även Carlbeckskommittén hänvisar till studier som kommit fram till att särskolan i många fall ger mer omsorg än kunskap, och betonar att kvaliteten måste höjas. I betänkandet står det: "Bedömningen av en verksamhetens kvalitet måste grunda sig på såväl graden av måluppfyllelse – verksamhetens resultat – som processkvaliteten – hur verksamheten bedrivs"⁷. Kommittén betonar att kvalitet inte kan förstås i generella termer utan måste sättas i relation till den konkreta verksamheten. Samtidigt betonas att de kommunala huvudmännen bör ta ett större ansvar för den övergripande planeringen, vilket innebär exempelvis att ha strategier för hur nationella mål ska uppnås och att ha tydliga och utvärderingsbara mål för särskolans utveckling. För att höja kvaliteten behövs inte bara målinriktade strategier på övergripande skolnivå, utan minst lika viktigt är att lärande och undervisning är målfokuserat. Förutsättningar för det är att skapa balans mellan trygghet och utmaningar samt att ge eleverna möjlighet till delaktighet och inflytande.

Synen på kunskap och lärande

Grundläggande för undervisningen i grundskolan och särskolan är läroplanen och den kunskapssyn som ligger till grund för denna. I Skolverkets särtryck *Bildning och kunskap*⁸ beskrivs och diskuteras framväxten av en mer socialkonstruktivistisk kunskapssyn i förhållande till tidigare dominerande perspektiv såsom behavioristiska och kognitiva.

I kunskapssynen görs åtskillnad mellan fyra olika kunskapsformer: fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet, som anses vara varandras förutsättningar och samspelar med varandra. I betänkandet beskrivs kunskaper som redskap. Med begreppet "kunskapande" betonas processen framför resultatet. Det är bl.a. förmågan att formulera och utveckla problem och komma till slutsatser som är det centrala. Synsättet pekar på vikten av att komma bort från statiskt stimuli-respons-tänkande och mer fokusera på individens reflekterande men också på betydelsen av sammanhanget för utvecklande av lärande och kunskap. Den kommunikativa aspekten blir central och

⁴ Skolverket (2001a)

⁵ SOU 2004:98. För oss tillsammans. Om utbildning och utvecklingsstörning. Slutbetänkande av Carlbecks-kommittén. 2004. Stockholm.

⁶ Carlbeck hade i tidigare betänkande föreslagit att slå ihop skolformerna särskola och grundskola. Det har de sedan frångått, men framhåller vikten av ett närmande av de båda skolformerna. Motivet är att det skulle vara fruktbart för båda skolformerna, bl.a. för att motverka fördomar i grundskolan och vidga perspektivet för särskolelever. Framförallt skulle samverkan, enligt betänkandet, höja kvaliteten i båda skolformerna då ett erfarenhets- och kunskapsutbyte skulle uppstå.

⁷ För oss tillsammans. Om utbildning och utvecklingsstörning; sid 113.

⁸ Bildning och kunskap. Särtryck ur Läroplanskommitténs betänkande Skola för bildning (SOU 1992:9). Skolverket.

innefattar såväl verbala former som muntliga och skriftliga, som sång, dans, bild och drama. Kreativiteten blir en viktig byggsten i skapandet av kunskap och mening.

Bakgrunden till denna kunskapssyn finns till stor del att hämta hos den ryska psykologen och pedagogen Lev Vygotskij⁹ (1962, 1978). Han betonar kommunikationen mellan individer som en grund för lärande. Tanke- och språkutveckling är enligt honom två ömsesidigt beroende parallella processer. Det pågår en växelverkan mellan ord och mening i all kunskapsutveckling. Denna växelverkan fungerar så att begrepp skapar mening för tolkning och förståelse av en händelse, samtidigt som dessa begrepp får ny mening genom att användas. Vygotskij talar om proximala utvecklingszoner, vilka avser det avstånd som finns mellan vad individen själv utvecklar och den problemlösning som kräver vägledning med stöd av någon annan. Han ser på utveckling som något som sker genom yttre aktivitet och som något som alltid är möjligt. Han talar vidare om det optimala avståndet mellan det jag kan nu och det jag kan lära mig, som ett villkor för lärande. Särskolans undervisning kan ses med Vygotskijs perspektiv. Avståndet mellan vad eleven kan och vad eleven har möjlighet att lära sig riskerar att bli för kort, vilket kan leda till "inlärld hjälplöshet" istället för att individen lär sig att öva sig i att hantera det osäkra¹⁰.

Språkutveckling leder till lärande

Flera studier framhåller betydelsen av goda lärmiljöer där eleverna ges möjlighet att tolka och reflektera för att språkutveckling ska främjas.¹¹ I skriften *Svenska. En samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning*, framhålls svenskämnets karaktär utifrån kursplanen¹². Här anges bland annat ett vidgat textbegrepp som innefattar förutom skriven text också reflektion, samtal, upptäckt av samband mellan kunskapsområden och att ta ställning och integrera ny kunskap med tidigare kunskap. Samtalsguiden betonar också att lärarens val av arbetssätt och arbetsformer förutsätter en djup kunskap om målet med undervisningen.

Den norska forskaren Olga Dysthe betonar språkets betydelse för lärande i alla ämnen. Att läsa, skriva, tala och lyssna är grundläggande i sammanhanget. Dysthe talar om det flerstämmiga klassrummet vars kännetecken är ett kollektivt samtal där elever och lärare talar och lyssnar till varandra. Meningen är bland annat att eleverna på så sätt får syn på olika tolkningar och reflektioner kring ett ämne. Även läraren får genom denna flerstämmighet möjlighet att upptäcka elevernas förståelse och därmed också påverka och förändra undervisningen på nytt.¹³

⁹ Vygotskij, L S (1962) *Thought and Language*. Redigering och översättning av Haufmann, E & Vakar, G. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts. Vygotskij, L S (1978) *Mind in society: the development of higher psychological processes*. Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts.

¹⁰ Skolverket 2001a.

¹¹ Exempelvis Skolverkets kvalitetsgranskning (1998): *Läs- och skrivprocessen som ett led i undervisningen*. Skolverkets rapport nr 160. Stockholm och *Med fokus på läsförståelse* (Skolverket, 2006).

¹² Myndigheten för skolutveckling. *Svenska. En samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning*.

¹³ Dysthe, Olga (1996) *Det flerstämmiga klassrummet*. Studentlitteratur. Stockholm.

Många studier visar att det ofta förekommer envägskommunikation inom särskolan och att betoningen på individualisering ofta leder till en tolkning att inte använda sig av hela sammanhanget.

Ovanstående studie från Myndigheten för skolutveckling problematiserar individualiseringen i undervisningen. Läroplanen anger att undervisningen ska ta hänsyn till elevernas förutsättningar och behov. I studien påpekas att detta oftast tar sig uttryck i att eleverna får arbeta enskilt med läroböcker eller i sin egen takt och att detta lika gärna kan innebära att alla elever gör samma sak vid olika tidpunkter. Istället betonas vikten av att resonera kring vad som är individualisering och att framförallt veta vad som är syftet med undervisningen. Syftet konkretiseras genom att det kopplas till tydliga mål. Monika Vinterek har i sammanhanget visat att enskilt arbete kan minska elevernas engagemang eftersom de arbetar med sådant som de redan kan. Hon har vidare visat att de svagpresterande eleverna blir fler när man mest arbetar med enskilt arbete.¹⁴

Med utgångspunkt i Marton & Booth menar Carlbeck-kommittén¹⁵ att det är variation istället för repetition som leder till lärande. Genom kommunikation och interaktion skapas ett lärande genom förståelse för omvärlden. Det är genom att undersöka och resonera kring olika kunskapsinnehåll som lärande uppstår. När kommittén gick ut och frågade elever i särskolan om hur de tyckte att undervisningen var, svarade många att den var alldeles för ensidig och därmed uttråkande. Istället borde undervisningen våga ge utmaningar vilket understöder synen på att elever med utvecklingsstörning behöver delta i olika sammanhang för att utveckla bland annat förmågan att generalisera och tillägna sig olika sätt att uppfatta världen.

Undervisningen i särskolan

I läroplanen, Lpo 94¹⁶, anges mål som eleverna ska ha uppnått, utifrån sina individuella förutsättningar, då de avslutar sin skolgång. I kursplanerna för den obligatoriska särskolan¹⁷ anges vidare att undervisningen ska planeras och utvärderas med utgångspunkt i såväl elevernas förutsättningar, erfarenheter som behov. I strävansmålen i kursplanen står det bland annat att undervisningen i svenska ska sträva efter att eleven utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att lyssna på och läsa litteratur, utvecklar sin lust och förmåga att skapa med hjälp av språket och utvecklar sin förmåga att i dialog med andra uttrycka tankar och känslor. Intentionerna är att undervisningen ska ta sin utgångspunkt i de enskilda elevernas förutsättningar och fokusera på vad som är möjligt och utmanande för deras kunskapsbildning.

I Skolverkets utbildningsinspektion av den obligatoriska särskolan, liksom i Skolinspektionens tillsyn, framkommer att undervisningen inte alltid utformas på detta sätt och inte ger eleverna den utmaning som avses och även är mer fokuserade på särskilda metoder än på ämnesdidaktisk kunskap. Att klara ett sådant uppdrag ställer

¹⁴ Svenska. En samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning. Myndigheten för skolutveckling.

¹⁵ SOU 2004:98. För oss tillsammans. Om utbildning och utvecklingsstörning: 117.

¹⁶ 1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94).

¹⁷ Kursplaner för obligatoriska särskolan. Skolverket.

stora krav på skolan och att varje elevs specifika förutsättningar utreds och bedöms av lärarna.

Carlbeck-kommittén betonar utifrån Ann Ahlberg att lärande förutsätter att det finns en balans mellan skolans krav och elevernas förmågor. "Det förutsätter naturligtvis att man har kunskap om elevers olika sätt att lära och deras olika behov, förutsättningar och erfarenheter."¹⁸ Som tidigare visats har Skolverket rapporterat att det tycks finnas en tendens att inte utgå från elevers särskilda behov, utan att särskolans elever mer behandlas som ett homogent kollektiv.¹⁹ En paradox är att man samtidigt har sett en ökning av elever till särskolan med stora skillnader när det gäller behov och förutsättningar.

Anna Blom visar i sin intervjustudie *Under rådande förhållanden* att det råder stora variationer i fråga om hur lärare lägger upp undervisningens innehåll och mål, samt hur de förhåller sig till sitt uppdrag. En del målsättningar är framåtblickande och syftar till att ge eleverna färdigheter, kunskaper och social förmåga inför framtiden, medan andra målsättningar syftar till att eleverna ska må bra just nu. Studien visar att målsättningen för dessa lärare är att eleverna ska få kunskap om skolans basämnen (läsa, räkna, skriva), stärka sitt självförtroende, bli socialt fostrade samt känna lust och motivation för skolarbetet.

Bloms intervjustudie visar vidare hur lärarna beskriver hur de konkret bedriver särskoleundervisning. Det som kännetecknar särskolepedagogiken är att den präglas av förberedelse, tid, individualisering samt konkreta och flexibla metoder. Blom menar att det är en gradskillnad snarare än artskillnad mellan undervisningen i grundskolan och särskolan.²⁰

Det tidigare dominerande perspektivet inom specialpedagogiken har tagit sin utgångspunkt i medicinsk vetenskap. Det har bland annat inneburit att funktionshindret i första hand beskrivits i termer av brister och att individens funktionshinder har setts som avskilt från det omgivande sammanhanget.²¹ Perspektivets stora inflytande på specialpedagogiken har inneburit en expertkultur inriktad på särskilda metoder. Det aktuella forskningsläget inom specialpedagogiken visar att sociologiska och pedagogiska frågor alltmer kommit att dominera fältet. Man delar upp det i två dominerande forskningsansatser: ett *relationellt* perspektiv och ett *kategoriskt* perspektiv. Det relationella perspektivet sätter in eleven i ett sammanhang. Exempelvis tolkas elevers svårigheter inte bara utifrån individen, utan mer med fokus på skolans sätt att undervisa. Det kategoriska perspektivet fokuserar på kategorisering

¹⁸ Sid 116.

¹⁹ Skolverket 2001.

²⁰ Blom, Anna. *Under rådande förhållanden. Att undervisa särskoleelever – nio lärare berättar*. Delrapport 2 i projektet "Det särskilda med särskolan. FoU-rapport 2003:3. Socialtjänstförvaltningen. Forsknings- och utvecklingsenheten Stockholm. Stockholm stad.

²¹ Se bl.a. Rosenqvist, Jerry och Bengt Persson (2007) I: *Reflektioner kring specialpedagogik – sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna*. Vetenskapsrådets rapportserie 5:2007. Vetenskapsrådet. Stockholm.

av människor i vilket egenskaper blir centralt. Perspektivet är nära kopplat till medicinska och psykologiska förklaringsmodeller. Detta perspektiv inrymmer exempelvis ställande av diagnos inför placering i särskolan. Jerry Rosenqvist, professor i pedagogik, uttrycker det som att: "det kategoriska perspektivet gärna studerar eleven med svårigheter medan man i det relationella försöker se elever i svårigheter".²²

Det kategoriska perspektivet med stort inflytande från medicinskt forskningsfält är kanske en del av bakgrunden till just det vi ser i de studier som framhåller att särskolans pedagogik och arbetssätt mer fokuserar repeterande än reflekterande och mer individuellt arbete än i relation med andra.

I sin avhandling i pedagogik *Förberedelse för särskildhet*, undersöker Diana Berthén vad som är särskilt med särskolans pedagogik och vilket lärande som möjliggörs.²³ För att genomföra sitt avhandlingsarbete deltar och observerar hon undervisningstillfällen i en träningsklass och en grundsärskoleklass. Hennes utgångspunkt är ett verksamhetsteoretiskt perspektiv, kallat CHAT (Cultural – Historical Activity Theory), vilket i korthet innebär att individens personlighet förstås i relation till den verksamhet hon ingår i och att individ och verksamhet ömsesidigt formar varandra. I perspektivet betonas också den historiska kontext verksamheten befinner sig i. Centralt i studien är att lärande ses som något som alltid sker genom deltagande i en verksamhet, vilket innebär att det "överskrider en syn på lärande som enbart koncentrerad till lärande av t.ex. fakta".²⁴ Det verksamhetsteoretiska perspektivet är avgörande för Berthéns ansatser och slutsatser.

Inom CHAT-traditionen räknas tal, tecken och skrift som grundläggande redskap för ett fullvärdigt deltagande i vardagsverksamheter. Dessa redskap utvecklas också genom deltagande. Det finns alltså en ömsesidig relation mellan utvecklande och användande av dessa redskap. Denna grundläggande hypotes är utgångspunkt för Berthéns analys av undervisningen i särskolan. Hennes slutsats är att elevernas tillträde till skriftspråkliga sammanhang är begränsade. Eleverna använder inte texter i någon större omfattning. De texter som eleverna möter i sin vardag, såsom matsedel eller schema, används inte heller av lärarna. Istället förväntas eleverna bli skrivförberedda genom att träna sig på bokstäver. Detta, menar Berthén, visar att det är tveksamt om eleverna ges reella förutsättningar för att lära sig att skriva och läsa. Eleverna ges istället möjlighet att lära sig sådant som kan liknas vid traditionella förskolekompetenser, såsom att kunna klippa, klistra och känna igen bokstäver och siffror. Problemet är bara att medan det för förskolebarnen ska vara undervisningsförberedande, tycks "förberedelsearbetet" i särskolan ske utan progression eller utan slut. Mot bakgrund av att Berthén finner att särskolans pedagogiska arbete domineras av förberedelse och fostran, menar hon att man hos

²² Rosenqvist, Jerry (2007). Några aktuella specialpedagogiska forskningstrender. I: Reflektioner kring specialpedagogik – sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna. Vetenskapsrådets rapportserie 5:2007. Vetenskapsrådet. Stockholm.

²³ Berthén (2007).

²⁴ Berthén (2007:176).

lärarna kan ana en föreställning om att eleverna "behöver en annan slags kunskap (som nås via förberedelse) än det kunskapsmålen i kursplanerna ger uttryck för".²⁵

Bedömning

Det har skett något av ett paradigmskifte när det gäller kunskapsbedömning. Från att i första hand ha handlat om att ha kontroll av vad elever har lärt sig, har bedömningen mer kommit att uppfattas som en del av lärandet. Dessutom betonas numera elevernas eget deltagande i bedömningsarbetet.

Man skiljer på två slags bedömningar - summativ och formativ. Med summativ bedömning menas att kontrollera vad en elev har lärt sig, t.ex. i en kurs eller ett ämne och bedömningen kan sammanfattas i ett betyg. Syftet med en formativ bedömning är istället att fokusera på processen och stödja lärandet hos eleven. Den syftar också till att skapa tilltro för den egna förmågan. Den formativa bedömningen är den som uttrycks i den individuella utvecklingsplanen.

I uppsatsen *Pedagogisk dokumentation. Att åskådliggöra lärande och utveckling* skriver Pia Larsson och Marie Nilsson²⁶ utifrån intervjuer i särskolan om pedagogisk dokumentation ur flera synvinklar. Dels har dokumentationen en synliggörande roll i det pedagogiska arbetet. Dels innebär pedagogisk dokumentation ett sätt för pedagoger att förstå hur de konstruerar och framställer sig själva och de elever de arbetar med. Det kan på så sätt motverka den makt som pedagogen har, genom att ha tolkningsrätt över rätt och fel, sant och falskt.

I det här sammanhanget lyfts det fram att pedagogisk dokumentation har en viktig roll för bedömning av måluppfyllelse och för uppföljning. Utifrån publikationen *Individuell planering och dokumentation i grundskolan* från Myndigheten för skolutveckling²⁷, menar författarna att dokumentation är grunden för allt utvecklingsarbete och inte minst elevens utveckling i syfte att kunna stödja dennes lärandeprocess. I sammanhanget hålls den individuella utvecklingsplanen fram som det verktyg som skolan ska jobba med.

I en mål- och resultatstyrd skola krävs tolkning av målen, beskrivning av de insatser som skolan ger för att eleven ska nå målen samt en uppföljning gentemot samma mål. Men i flera sammanhang lyfts det fram att särskolan har problem med att följa upp gentemot de nationella målen. Skolverket är för tillfället involverat i ett regeringsuppdrag som syftar till att öka medvetenheten och sprida metoder kring bedömning av kunskapsresultat i särskolan. Detta är starkt kopplat till det krav som skolan har att följa upp elevernas kunskapsresultat.²⁸

Kompetens och utbildning hos särskolans personal

²⁵ Berthen (2007:180).

²⁶ Larsson, Pia och Marie Nilsson. *Pedagogisk dokumentation*. (2007) Att åskådliggöra lärande och utveckling. Uppsats C-nivå. Institutionen för Utbildningsvetenskap. Luleå tekniska universitet.

²⁷ *Individuell planering och dokumentation i grundskolan*. Myndigheten för skolutveckling (2004). Dnr 2003:251.

²⁸ Se kommande rapport från Skolverket (uppdraget gavs inledningsvis till Myndigheten för skolutveckling).

En central fråga, som är nära relaterad till undervisningens upplägg och innehåll, är lärarnas kompetens. I den tillsyn som Skolverket utfört av särskolan för åren 1999-2000, konstateras att rätten till en likvärdig utbildning, som dessutom uppfyller de krav som finns återgivna i styrdokumentet, inte kan garanteras över hela landet. En del i denna problematik handlar om just lärarnas behörighet. Enligt en studie som Skolverket genomfört avseende år 1999, saknade en tredjedel av lärarna i särskolan adekvat utbildning. Vidare presenteras i en rapport från Stockholms Stad om lärarna i särskolan år 2002, att en stor del (11 % av de undersökta lärarna i studien) helt saknade pedagogisk utbildning.²⁹ Utifrån Skolverkets lägesbedömning år 2008 är det tydligt att andelen lärare med relevant pedagogisk utbildning i särskolan har minskat över tid.³⁰ Jerry Rosenqvist, professor i pedagogik, har också lyft fram detta resonemang både i sina egna studier av särskolan och i en översikt kring särskoleforskning.³¹

Problemformulering

Som en röd tråd löper den grundläggande utgångspunkten att lärande sker genom kommunikativa relationer med andra som bygger på tolkning och reflektion. Dessutom betonas elevernas delaktighet. Det är samspelet mellan individen och omgivningen som är väsentlig för lärandet, vilket inte alltid kännetecknar undervisningen i särskolan.

Det framkommer att det finns kunskapsbrister när det gäller hur undervisningen genomförs i särskolan; om undervisningen utgår från elevernas individuella förutsättningar och möjligheter samt ger dem de utmaningar som anges i läroplan och nationella kursplaner. Enligt Diana Berthéns studie finns det en föreställning hos lärarna att eleverna i särskolan behöver annan slags kunskap än den som läroplan och kursplaner anger. Utifrån flera andra studier väcks frågor om huruvida den utbildning som utvecklats inom särskolan verkligen är förankrad i skolans kunskapsuppdrag och tar utgångspunkt i de nationella kursplanernas mål och intentioner. Studier visar också att undervisningen brister i ämnet svenska till följd av varierande kvalitet inom det skriftspråkliga området. Svenska är grundläggande för all undervisning. Därför ska denna granskning fokusera på kvaliteten undervisningen i ämnet svenska.

Med denna kunskapsorientering som bakgrund är det därmed viktigt att granska undervisningens kvalitet, d.v.s. om skolan systematiskt arbetar för att ta reda på elevers enskilda behov och förutsättningar, om undervisningen läggs upp i relation till dessa behov och förutsättningar, om undervisningen ger de utmaningar som behövs för lärandet, samt om elevernas kunskapsutveckling följs upp och bedöms utifrån den nationella kursplanens mål. En viktig fråga i sammanhanget är också om lärarna har utbildning för den undervisning som de i huvudsak bedriver. Det är komplexa bedömningar som behöver problematiseras vid utarbetandet av metoder och genomförandet av kvalitetsgranskningen.

²⁹ Blom, Anna. Vem undervisar särskolans elever? Delrapport 1. FoU-rapport 2001:7. Socialtjänstförvaltningen. Forsknings- och utvecklingsenheten. Stockholm stad.

³⁰ Skolverket, 2008.

³¹ Rosenqvist (1995) och (2001).

